

Z dějin tur(nov)istiky

Podniky na Daliměřicích připomene-
me na s. 4.

Příběh jednoho prstenu

Další šperk s příběhem?
Více na s. 7.

Masopust

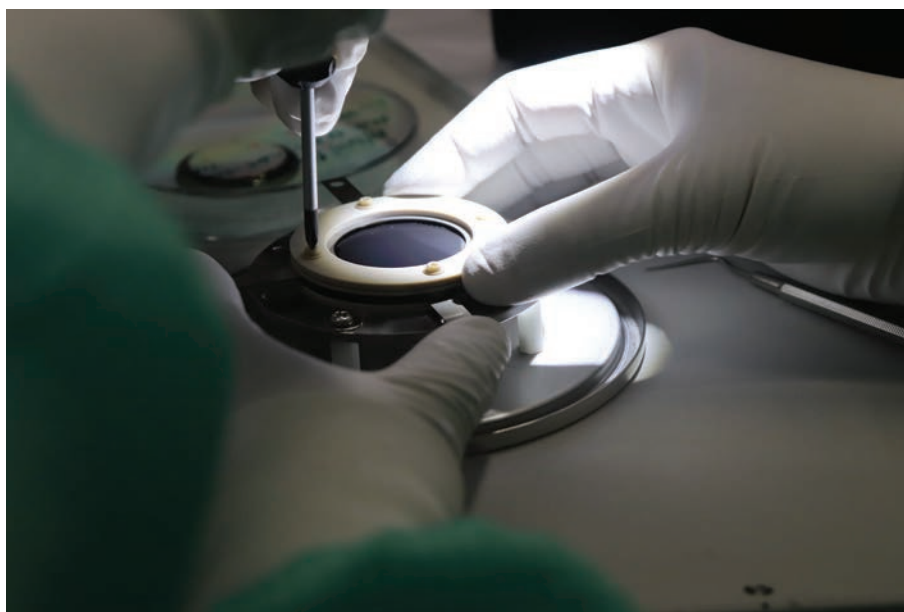
Vývoj a symboliku masopustních
masek představíme na s. 3.

Co nás čeká a co bylo?

Přehled akcí a výstav
i fotovzpomínky najdete na s. 8.

80 let technické gemologie v Turnově

Montáž experimentálního detektoru ionizujícího záření.

Rok 2023 reprezentuje významný milník týkající se důležitého data pro firmu CRYTUR, spol. s r. o., a to založení jejího přímého předchůdce – Výzkumného ústavu pro drahokamy. Je možné, že dnešním obyvatelům Turnova to příliš mnoho neříká, ale když se řekne „Monokrystaly Turnov“ nebo již zmíněný „CRYTUR“, tak se již většinou z nich pravděpodobně vybaví pěstování monokrystalů. A jejich užití pro lasery, elektronové mikroskopy, detektory ionizujícího záření a vůbec vše důležité spojené s vědou a technikou našich dní. To, že technicko-technologický um pracovníků CRYTURu je na světové špičce, není třeba žádnému z Turnova vykládat. Výsledky firmy na světových trzích to jen dokládají. Koneckonců, samotný vznik nebyl nahodilým procesem

a na jeho postupném rozvoji se podílela řada významných osobností nejen z našeho regionu.

Gemologie jako taková je nauka o drahých kamenech a jejich užití ve šperkařství a klenotnictví. To byl také původní účel vzniku Výzkumného ústavu pro drahokamy. Je pravda, že již před tím existovala Výzkumná stanice, kterou vedl Alexander František Kotler, dokonce některé aktivity této stanice byly převzaty do činnosti Výzkumného ústavu. Nicméně ten dostal do vínku něco, co jej určitým způsobem vyvíšilo a předurčilo pro další vývoj. Bylo to zaměření na syntetické monokrystaly.

V květnu 1942 nařídil Dr. Viktor Ettel (26. 11. 1893 Čejčičky – 15. 1. 1964 Praha), ředitel Spolku pro chemickou a hutní výro-

bu, tajný úkol vedoucímu technické laboratoře Spolku, která byla právě dostavěna v Rybitví. Úkol byl směřován Dr. Vladislavu Přistoupilovi (28. 6. 1899 Humny u Pcher – 12. 6. 1970 Praha), aby svou činnost zaměřil na výrobu monokrystalu rutilu pro optické a šperkové aplikace. V této době se Spolkem spolupracoval jako konzultant Dr. Jan Václav Kašpar (15. 4. 1908 Ústí nad Orlicí – 21. 9. 1984 Praha), který byl požádán, aby v Turnově inicioval založení Výzkumného ústavu pro drahokamy a spolupracoval následně na daném úkolu. Dr. Kašpar na valné hromadě Spolku turnovských zpracovatelů drahých kamenů, která se konala v listopadu 1942 v Sedmihorkách, prezentoval záměr vzniku Výzkumného ústavu. Ještě v lednu 1943 přípravný výbor získal dotaci 300 tisíc protektorátních korun na pořízení přístrojového vybavení. Dne 6. června 1943 v hotelu Modrá hvězda se ustanovil zakládající výbor a 10. června 1943 byl Výzkumný ústav pro drahokamy definitivně ustaven. Do čela byl zvolen Dr. Jan Václav Kašpar. Ten řídil ústav až do roku 1951, kdy došlo k jeho přejmenování na Výzkumný ústav pro minerály. Tehdy sem byli začleněni i někteří pracovníci z Výzkumného ústavu pro elektrotechnickou fyziku – jednalo se např. o Juraje Ecksteina, Arneho Bodo Kuhna, Jiřího Kotlera a třeba i Ivana Šolce. Náplní byl vývoj vodorozpusťných krystalů (např. NaCl, Seignetova sůl) a vývoj přípravy hydrotermálního křemene.

V letech 1963/64 byl VÚM přejmenován na Výzkumný ústav monokrystalů s tím, že se zahájily pokusy vývoje pěstování vysokoteplotních monokrystalů oxidů pro lasery a scintilátory.

Pokračování na s. 2

Putování za minerály

Geolog Jan Bubal, expedice Obří důl.

Od poloviny ledna bude probíhat již šestý ročník cyklu geologicko-cestopisných přednášek s názvem Putování za minerály. Přednášky se budou řídit podobným modelem jako v předchozích letech, tzn. základním „kamenem“ všech povídání je cestování a geologie, tj. návštěva mineralogických lokalit, sběr a nákup minerálů, geologický výzkum, těžba nerostných surovin nebo poznávání hor a místní geologie. To samozřejmě neznamená, že jsou přednášky určené pouze odborníkům a milovníkům neživé přírody. Určitě si v nich najde své i „prostý“ cestovatel, protože na mnoha fotografiích bude prezentována jak nádherná krajina, fauna a flóra, tak i kultura, a především zážitky samotných cestovatelů. Cílem je vytvořit co nejširší a nejpestřejší okruh přednášek, takže i letos během cest po celém světě navštívíme horské systémy, podíváme se na zajímavá naleziště minerálů, ale především poznáme nová, nepoznaná místa naší planety.

Přednášky budou probíhat ve vybrané středy v lednu, únoru a březnu vždy od 17 hodin v expozici Horolezectví.

Vstupné: 50 Kč

25. 1.

Mineralogické zajímavosti Španělska

Jan Loun, KYOCERA AVX Components s. r. o. Přednáška shrne dojmy a zážitky z autorových četných cest za kameny na Pyrenejský poloostrov v posledních 15 letech. Navštívíme proslulá místa jako Almadén, Navajún a Berbes, ale i málo známé lokality minerálů napříč celou zemí a také ložiska důležitých nerostných surovin, včetně jediného dolu na tantal v Evropě. Jako vždy nebude přednáška jen o kamenech, ale bude doplněna fotografiemi z hor, pobřeží a života v této zajímavé zemi.

8. 2.

Naše putování po nejvyšších vrcholech evropských zemí

Jiří Pazderský, geolog a cestovatel

Povídání o horách, lidech a cestování obohacené o zážitky a geologické postřehy z úspěšného výstupu na všech 52 nejvyšších vrcholů evropských zemí.

22. 2.

„Drahé kameny“ Krkonoš

Jan Bubal, Muzeum Českého ráje v Turnově

Krkonoše patří k nejhezčím koutům naší republiky, především díky nedotčené krajině. Málokdo ale ví, že se v hlubinách našich nejvyšších hor ukrývá také nerostné bohatství, které se dobývalo již od středověku. Povídání o vzniku Krkonoš, jejich osídlování člověkem a dobývání nerostných surovin, ale také o krásách, které se ukrývají v podzemí.

8. 3.

Tyrolská údolí plná pokladů

Jan Bubal, Muzeum Českého ráje v Turnově

Tyrolsko leží v samém srdci Alp a skutečně si tak připadáte. Vysoké hory, ledovce, zelené louky, sevřená údolí, ale také nespočet mineralogických nalezišť. Zážitky muzejního mineraloga z letošní „šutrácké“ výpravy, tentokrát do Rakouska...

22. 3.

Těžba českých granátů v Podkrkonoší

Jiří Boudný, Granát, d. u. v., Turnov

Povídání o historii těžby českých granátů, ale také o jejich nové těžbě v oblasti Podkrkonoší. Zajímavosti z otvírky ložiska a zahájení těžby v Dolní Olešnici, ale také o vlivu posledních tří krizových let na její průběh.

80 let technické gemologie v Turnově

Pokračování ze s. 1

Zde je třeba vyzvednout jména Jiřího Kvapila, jeho bratra Josefa a jejich bratrance Bohumila Pernera. Ti vyvinuli unikátní technologii pěstování monokrystalů. Především to byl Jiří Kvapil, který díky zkušenostem ze Spolku Ústí nad Labem, kde se od roku 1948 pěstovaly barevné variety safíru a spinelu pomocí kyslíko-vodíkového plamene, navrhl použít wolfram anebo molybden pro pěstování monokrystalů s ochrannou atmosférou (bez kyslíku). Tak byly záhy vypěstovány monokrystal rubínu a yttrito-hlinitého granátu (YAG-u). V roce 1965 byla registrována ochranná známka „Crytur“, která byla udělena následující rok.

Na konci šedesátých let ústav změnil svůj název na Monokrystal Turnov, výzkumný ústav pro výzkum monokrystalů a jejich použití. V této době bylo 90 % výroby určeno pro Československý obranný průmysl. Kromě komponent pro lasery a scintilátory se vyráběly i osobní dozimetry. Po roce 1986 nastal významný útlum speciální výroby pro obranný průmysl. V roce 1989 poklesl na 60 % a v době společné privatizace s Preciosou (1992) byla výroba pro obranu v jednotkách procent.

Po privatizaci existovala Preciosa Crytur, s. r. o. do roku 1997, kdy tři pracovníci (Blažek, Brustman a Houzvička st.) odkoupili firmu a vznikl CRYTUR, spol. s r. o. V současné době je firma v držení jediného vlastníka.

Ing. Michal Košelja

Krystaly – 80 let ve službách technického pokroku
Výstavní sál / 16. 3. – 18. 6. 2023

Masopustní masky dříve a dnes

Období masopustu, které začíná svátkem Tří králů a vrcholí týden před Popeleční středou, je období, které je v tradiční lidové kultuře spojeno se zabíjačkami, tancovačkami a bály, dobrým jídlem a také s obchůzkami masek. Jak konkrétně se v průběhu staletí změnilo pojetí těchto oslav, doložených u nás již ve 13. století, dnes jen těžko zjistíme. Vzhledem k tomu, že se masopustní reje odehrávaly jak na panských dvorech, tak i ve městech a na vesnicích, bylo pojetí těchto oslav určitě mnohotvárné, podobně jako pojetí a podoba masek. V některých můžeme tušit pozůstatky prastarých náboženských představ a rituálů, které vycházely z víry v přírodní síly a zákonitosti. To mohl být důvod, proč se lidé rituálně převlékali za mocná zvířata a jiné fantastní bytosti, ve snaze probudit a převzít jejich vlastnosti a schopnosti. V průběhu staletí se však jednotlivé masky i skladba jejich průvodu výrazně měnila. Nepísaným pravidlem odedávna bylo, že se za masky, a to i ženské, strojili výhradně muži. Za některé jen muži ženatí. To dnes dodržují jen v několika málo regionech. Řadu původních masek také už v průvodech nenajdeme, například Pohřebenáře či Pronobuse. Naopak, některé se v nich objevují i se svými rituály dodnes. Za velmi staré můžeme považovat masky, které inscenují rituály plodnosti, jako je například strkání „ježovky“ (hole s ježčí kůží obalené látkou) nebo kominické metly pod sukně žen a dívek. Podobný význam mělo válení se na zemi s Medvědem, Kozlem či se Slaměným. Další velice častou a nepochybně i starou je maska Žida, která při prosazování křesťanství ve slovanských zemích nahradila nám blíže neznámého pohanského démona. Ve městech i na vesnicích se v průvodech někde ještě objevuje maska Caprdy, matky Masopustu se zvonečkem na zádech (aby se neztratila koledníkům), která spolu se Sťapatým neboli Laufrem, který je tzv. mluvčím masek, vede průvod.

Zleva Slaměný a Caprda

Na většině míst se průvod neobejde bez masky Masopusta, který roztáčí

k tanci koledníky bouchnutím cepu o zem a který bývá na závěr masopustní obchůzky odsouzen. K velmi archaickým maskám patří také postavy zvířecí. Jejich přítomnost se vysvětluje skutečností, že v předkřesťanských dobách byla některá zvířata posvátná (z těch, které se dodnes objevují jako masopustní maska, je to kůň a medvěd), nebo přímo božstvo zosobňovala (býk, beran, kozel).

Masopust

V 19. století se kromě „ustálených“ figur začaly v masopustních rejích objevovat masky, které reflektovaly dobové události. Takto přibyla do průvodu oblíbená postava Turka, jako připomínka na války s Osmanskou říší. Na počátku 19. století se na mnoha místech objevila postava doktora Fouse a Markyty, která byla inspirována Goethovým Faustem. O něco později se přidal četník a až v poslední třetině téhož století i hasič.

Lauf

Medvěd

V závěru 19. století přibyla spousta dalších postav jako Smrtka, Žebrák, Cikán a Cikánka, Bába v koši, Nevěsta a Ženich, Bubeník, Kominík či Voják. Z těch nejnovějších pak můžeme jmenovat pošťáka, zdravotní sestru, nebo fotografa a filmaře. Všechny tyto masky pak při obchůzce zpravidla kritizují, nebo parodují povolání, které samy představují. Z masopustního průvodu se tak stal živý organismus, který se neustále vyvíjí.

Vladimíra Jakoubčová

Masopust na Dlaskově statku

Masopust v minulosti býval obdobím zábav a společenského veselí. Ve městech na sebe vzal v průběhu staletí podobu pestrých karnevalových zábav a průvodů. Na vesnici se ujal masopustní obchůzky, které putovaly dům od domu a přinášely do stavení magickou živočišnou sílu nového roku. Masky představující zvířata, tajemné postavy i směšné kostýmy v sobě ukrývaly kouzlo plodnosti, tajemný odkaz předkřesťanských dob i ostrou společenskou satiru. Žertovné prvky neslo také masopustní divadlo. A jak celý ten masopustní mumraj vypadal, uvidíte na Dlaskově statku!

Tradiční masopustní veselí se chystá na Dlaskově statku v sobotu 4. února od 13:00 do 16:00. Návštěvníci se mohou těšit na zabíjačkové pochoutky, nápoje alkoholické i nealkoholické a především na bujarý rej maškar, hudbu a vystoupení folklorního souboru Horačky z Podještědí. Úžasné masopustní masky předvede Sdružení Roztoč.

Kdo nevěří, ať tam běž! Masky vítány!

Masopust na Dlaskově statku
4. 2. 2023 13:00–16:00

Z dějin tur(nov)istiky – Lachmanův hostinec a Bartoňova továrna

Pohled do dnešní Bezručovy ulice, 10. léta 20. století.

Úkolem Muzea Českého ráje v Turnově je i dokumentovat současné dění ve městě. Někteří z vás si všimli, že stavbě supermar-

ketu Lidl v Bezručově ulici na Daliměřicích má ustoupit dům čp. 45, který si zaslouží krátkou historickou připomínku. V domě s věžičkou svého času sídlil hostinec Jana Lachmana, který zde byl otevřen na jaře roku 1914. Hostinec lákal na vyleželé pivo z rohozeckého pivovaru, levné pokrmy, solidní obsluhu, elektrické osvětlení, pianino či stinnou zahrádku. Vedle této moderní restaurace provozovala v domě rodina Lachmanů obchod a turisté se zde mohli ubytovávat v letním bytě.

Hned vedle Lachmanova hostince, na samé hranici Turnova a Daliměřic, vyrostl v roce 1921 dřevozpracující podnik Josefa Bartoň. Kroky turistů při toulkách Českým rájem často směřovaly právě do zajímavých turnovských závodů, ať už to byly brusírný dráhův kamenů či provazárna u velkého mostu. Bartoňova

továrna byla rovněž místem, kde se cestovatelé zastavovali a obdivovali tamní technologie a procesy výroby. Její majitel Josef Bartoň získal bohaté technické i organizační zkušenosti v řadě velkých průmyslových závodů v zahraničí. V Turnově začal nejprve s výrobou rolet a žaluzií, později přesedlal na patentní žehličky, zahradní nábytek a houpačky, aby se nakonec největší částí své produkce zaměřil na výrobu praček. Bartoňovy ruční nebo elektrické prací stroje značky „Yord“ měly znamenat pro řadu hospodyněk úsporu času, ale především také méně námahy. Ze zcela nepatrného podniku dokázal Bartoň vybudovat moderní továrnu na praktické předměty pro domácnost a zahradu. Budovy jeho podniku, již jako součásti turnovské Šroubárny, ustoupily minulý rok stavbě nového supermarketu. Naproti továrně, hned nad Skaličkou, stála hrnčířská dílna Antonína Truhláře (čp. 537), kterou zde dodnes ve výklenku domu připomíná kameninový džbán. Antonín Truhlář si dílnu otevřel v roce 1896 a provozoval ji až do své smrti v roce 1924 (hrnčířnu dále provozovala jeho rodina). V lokálních novinách mimo jiné inzeroval „Pro pány hostinské levné džbány všeho druhu!“.

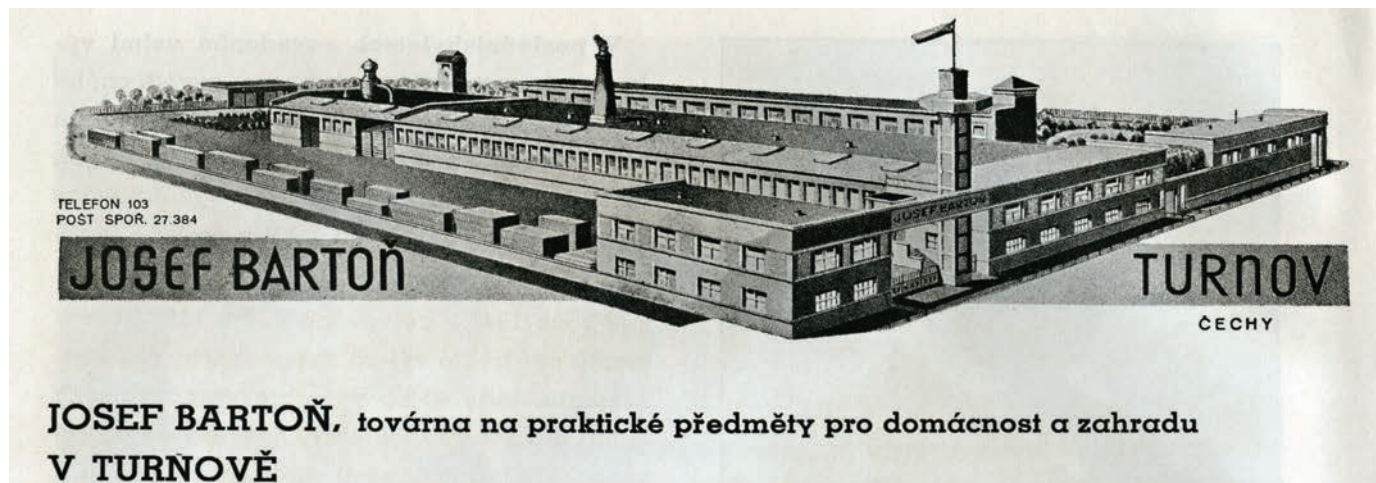
Antonín Mojsl

Inzerce hostince v Hlasech pojizerských, 1914.

Dílna Antonína Truhláře, 10. léta 20. století.

Bartoňova továrna na nákrese z roku 1941.

Víc než make-up

Sbírký restaurované s podporou evropských fondů

Portrét Heleny Werichové, manželky obchodníka s drahokamy Vincence Wericha. Stav před restaurátorským zásahem a po něm.

Restaurování historických artefaktů kulturního dědictví Muzea Českého ráje v Turnově, digitalizace a posílení ochrany – to byl název projektu, jehož hlavním cílem bylo zachovat, ochránit a přispět k rozvoji potenciálu kulturního dědictví Českého ráje. Historické artefakty byly restaurovány tak, aby byly i dále zachovány pro příští generace a mohly být veřejně vystavovány. Další aktivity projektu byly realizovány v oblasti modernizace depozitářů a techniky na digitalizaci. Výstava „Víc než make-up“ je prezentací výsledků práce tohoto projektu, do kterého se naše muzeum zapojilo v letech 2017 až 2022. Během nich došlo k restaurování vybraných sbírkových předmětů ze čtyř podsbírek – historické, etnografické, výtvarného umění a Scheybalovy sbírky. Jednalo se o předměty, které jsou

spojeny s významnými osobnostmi regionu, doklady regionální produkce a tvorby a o předměty kulturní a náboženské piety. Od cenných pojizerských betlémů, přes historicky hodnotné kramářské tisky sesbírané J. V. Scheybalem, skleněné negativy z produkce místních fotoateliérů, až po první oponu turnovského divadla. Výstava rovněž představí atraktivní barokní lunety od malíře Jana Jiřího Hertla z turnovského františkánského kláštera. Pod názvem Krajiny zázraků byla plátna ze života sv. Františka za velké pozornosti médií vystavena už vloni v létě v Oblastní galerii v Liberci. Připravovaná výstava, jejíž název naznačuje složitost restaurátorské práce, je průřezem všemi restaurovanými sbírkami a doplní ji textové informace, restaurátorské zprávy a obrazový materiál.

Pavla Soukupová

**V noci z pátku na pondělí
Obrazy Pavly Soukupové**

Obrazy Pavly Soukupové jsou originální po stránce tematického záběru i způsobem výtvarného provedení. Lidské vztahy jsou inspirací veškeré umělecké tvorby, ale už málo výtvarníků je dokáže komentovat s takovou empatií a laskavým humorem jako ona. Vnímavá je i ke krajině a květinám, které zobrazuje ve stylizované rytmické zkratce. K citlivému vyznění jejích prací přispívá i technika, kterou si během let, po ukončení akademie výtvarných umění, osvojila. Využívá stříbrnou fólii, do které kreslí, prorývá a doplňuje barvou, a její obrazy jsou tak plné světla a klidu. Výstavu Pavly Soukupové doplní smaltované náramky a ukázky z její ilustrátorské tvorby.

Kamenářský dům / 26. 1. – 5. 3. 2023

Světový šperk v Turnově již po šestadvacáté!

Zavzpomínejte společně s námi prostřednictvím několika fotografií na mezinárodní sympozium současného šperku, které se po čtyřleté koronavirové pauze konečně uskutečnilo v termínu 4.–14. 10. 2022. Do Turnova se tentokrát sjelo osm osobností autorského šperku z různých koutů Evropy i amerického kontinentu: Tamia Dellinger (DE), Sergej Dubovyk (UA), Marta Havlíčková (CZ), Lin Cheung (GB), Peter Machata (SK), Kika Rufino (BR), Julia Turner (US) a Martin Verner (CZ). Atmosféra byla jako vždy srdečná, přátelská a na zážitky bohatá, pestrý program exkurzí vystřídal intenzivní dílenská část, kterou každý večer uzavřely přednášky jednotlivých účastníků, navštěvované hojně odbornou veřejností i studenty turnovské SUPŠ a VOŠ. Do reprezentativní kolekce MČRT přibyla další desítky šperků, které pod vlivem dojmů ze zdejší krajiny i lokálních brusičských

tradic zpracovávají nejen český granát, ale také horninu bludovité, kterou měli letošní hosté exkluzivně k dispozici. Už teď se těšíme na další ročník s číslovkou 27!

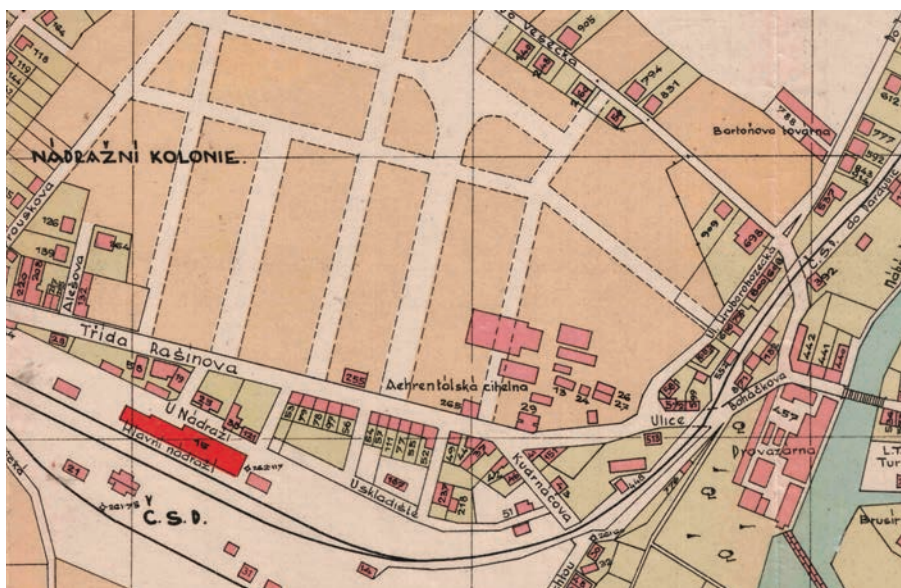
Lenka Laurynová

Stalo se před sto lety (leden–březen 1923)

Na schůzi obecního zastupitelstva konaného na počátku nového roku 1923 se jednalo o situaci turnovské nemocnice, resp. její špatný stavebně-technický stav. Prozatím však bylo upuštěno od nákladných oprav a rozšíření lůžkové kapacity. Zástupci zemského správního výboru tehdy doporučili stavbu nové nemocnice a transformaci stávající budovy na chorobinec (tedy jakýsi útulek pro staré, nemocné a práce neschop-

na Třidu Rašínovu (viz výřez mapy zachycující prostor, který teprve krátce patřil do katastru města). Nový název se celkem logicky udržel pouze pro období první republiky. * To, že loutkové divadlo bylo masmédiem počátku minulého století, dokládá jedno z mnoha představení určených pouze dospělému publiku. V neděli 28. ledna 1923 se hrálo večerní představení pouze pro starší diváky s názvem Kašpárek hvězdářem.

né spoluobčany). * S novým rokem se Městská spořitelna uvolila na svůj náklad oprav radniční hodiny. * Na počátku roku 1923 rezonoval také v místním periodiku atentát z 5. ledna 1923 na prvního ministra financí ČSR Aloise Rašína, který spáchal devatenáctiletý Josef Šoupal z Německého Brodu (od r. 1945 Havlíčkův Brod). Za svůj čin byl odsouzen k 18 letům vězení – jako nezletilý (plnoletost byla v tehdejším Československu až od jednadvaceti let) unikl hrozcímu trestu smrti. Turnovská městská rada se v den pohřbu politika 21. února připojila k projevům smutku a vyzvala také místní živnostníky, aby v době konání pohřbu od 14:00 do 16:00 uzavřeli své obchody a provozovny. Se smrtí Aloise Rašína souviselo také přejmenování dosavadní Nádražní ulice v prostoru od „Hodin“ po vlakové nádraží

Jednalo se o velkou výpravnou hru od Karla Maška, kterou pro turnovské diváky výtvarně zpracoval akademický malíř Karel Vik. * Před sto lety si konečně turnovský okrašlovací spolek pořídil dlouho plánovaný skleník, na který přispěla nemalým obnosem také řada zdejších občanů. Měl sloužit především k přechovávání a vypěstování ušlechtilých druhů květin, které byly následně vysazeny v městských sadech u kasáren. Celkově byla finanční podpora různých projektů ve městě od soukromých dárců s dneškem neporovnatelná a byla jakousi samozřejmostí těch, kteří si to mohli dovolit. * V roce 1923 byla do rozpočtu města vůbec poprvé zahrnuta položka na obecní vývoz smetí a odpadků společným vozem a současně se téhož roku mohli místní občané prvně těšit z nově pořízeného rozprašovače na kropení ulic.

* Místní Pojizerské listy opět psaly, že byla „nakažlivá nemoc bálová“ na svém vrcholu. Výsledkem takového plesového shonu byl (po zaplacení účtů za plesové šaty, dopravu na ples apod.) především navýšený domácí rozpočet, a tak si prý mnohý otec rodiny od srdce říkal „zaplat' pánbůh“, když už byla plesová sezóna u konce. * Stále se ještě objevovaly tendence počesťovat staré „nečeské“ názvy některých míst v turnovském okolí. Takové snahy po přejmenování se projeví např. u maloskalského Pantheonu, z kterého chtěli mít Slavin“. * Elektrárenský svaz Hradec Králové snížil na rok 1923 sazbu za 1 kWh elektrické energie pro světlo z 5 K na 4 K a 60 h. * V březnu roku 1923 zemřel zakladatel, majitel a dlouholetý vydavatel Pojizerských listů pan Václav Kudrnáč. Pro náš region velmi významné periodikum založil roku 1886 a až do své smrti byl dlouhých 38 let jeho redaktorem. * V březnu již byly známy zdravotní statistiky města za uplynulý rok. Ve výčtu narozených a zemřelých, vyléčených a nevyléčených stojí za pozornost také vykazovaná pracovní náplň tehdejšího městského lékaře MUDr. Vojtěcha Krále. Ten se v roce 1922 účastnil kolaudace všech novostaveb ve městě, snažil se o odstranění zdravotních závad ve školách, továrnách, domech i bytech, účastnil se dezinfekce prostor po nakažlivých chorobách, prováděl týdenní prohlídky zboží prodávaného na trzích, léčil v městském chudobinci i sirotky v sirotčinci, vykonával kontroly místních prostitutek a nezapomínal ani na přednášky o pohlavních chorobách pro studenty zdejší reálky (vedeny byly zvlášť pro dívky a chlapce).

Počet rozvodů v Praze

Znamením národního rozkladu je úpadek života manželského. Jaké manželství, takový národ. Po roce 1918 uvolnilo se téměř všechno a dnes se již dostávají důsledky. Jen u pražského zemského civilního soudu bylo za rok 1922 podáno na 2 360 žádostí za povolení rozluky na základě již dříve provedených rozvodů.

Hlasy Pojizerské, 19. březen 1923

David Marek

DRINGS
PORADENSTVÍ • SOFTWARE • HARDWARE
 Dodavatel hardwaru a služeb v oblasti IT pro regionální obchodní partnery včetně Muzea Českého ráje v Turnově.
 DRINGS, spol. s r. o., Turnov
 www.drings.cz

Aleš Bartoš

tel. 603 315 295

www.abzlatnictvi.cz

zakázková výroba šperků

Antonína Dvořáka 321 Turnov

Příběh jednoho neobyčejného prstenu

V létě loňského roku se mineralog Janu Bubalovi ozval dárce, který již před lety daroval do muzejních sbírek největší známý český granát z Podkrkonoší (Byl prezentován vlani v létě na výstavě Granát – mineralogický symbol Čech. poz. red.). Tentokrát přinesl ještě cennější dar. Prsten. Ale ne tak ledajaký. Jedná se o skutečný unikát, který si s sebou nese i zajímavý příběh svého původu, který je navíc tak trochu opředen tajemstvím.

Šperk na první pohled zaujal velkým centrálním, tmavě červeným kamenem. Dárce sdělil, že prsten získal od paní Míši Hermanové, vdovy po Jiřím Hermanovi, posledním majiteli turnovské brusírný dráhových kamenů Herman & Palma před jejím znárodněním v roce 1948. Prsten dostala od svého manžela přibližně ve čtyřicátých letech minulého století. Manžel jí řekl, že kámen v prstenu je český granát; o obvyklých maximálních velikostech českého granátu však nejspíše přesnější povědomí neměla. Po mnoha letech si ale ještě velmi dobře pamatovala, že když ji manžel prsten dával, řekl jí, ať na něj dává velký pozor, že je to velmi vzácný kus.

Bylo naprosto jasné, že pokud se jedná o český granát, jedná se skutečně o výjimečný a unikátní šperk. A ještě se známou historií jeho původu. Prsten byl vzat na posouzení k přednímu českému gemologovi Dr. Jaroslavu Hyršlovi, a přišlo se na další zajímavosti. Všechna měření (index lomu, Ramanovo spektrum a optické spektrum) odpovídají českému granátu z Českého středohoří nebo severních Čech. Granát však obsahuje velké množství velmi drobných inkluzí, které v klasickém českém granátu nejsou známy. Vzhledem k stáří šperku, extrémní velikosti kamene a nedostatku inkluzí typických pro cizí chromopyropy je ale velmi pravděpodobné, že jde o velmi vzácný typ kamene z dnes již neznámé lokality v Českém středohoří. Bylo by zajímavé najít podobné inkluze i v ji-

ných českých granátech. Příroda je však všemocná a podobné inkluze se mohly objevit jen v pár kamelech, nebo také pouze v jednom. Muselo by se prohlédnout nespočet kamenů.

A jak vypadá samotný prsten? Uprostřed se nachází krvavě červený oválný brilantový brus českého granátu o rozměrech 8,8 x 7,0 x 4,13 mm a přibližné váze 2,00 ct, což je mezi českými granáty skutečný „obr“. Ten je lemován 14 kulatými přírodními říčními perličkami o průměru 2,1–2,5 mm. Žlutý kov byl určen jako 14kt zlato; bez patrné puncovní značky. Váha celého šperku je 3,57 g.

Chtěli jsme vědět více o původu prstenu a jeho majiteli, ale v archivu jsme toho moc o Jiřím Hermanovi nenašli. Snad jen toto: Jiří Herman byl synem Františka Hermana, továrníka a obchodníka s drahými kameny, majitele firmy Herman & Palma. František Herman jako zakládající člen Muzejního spolku přispěl k budování muzea; mezi mosty vybudoval obchodní palác. Po jeho smrti (19. března 1937) převzal firmu jeho syn Jiří, který ji vedl až do znárodnění firmy v roce 1948. Podařilo se však kontaktovat synovce manželů Hermanových, který napsal nějaké vzpomínky na manžele Hermanovy.

Citace jeho vzpomínek:

„Stryček Jiří byl drobný štíhlý muž povahou prvorepublikového džentlmena. Nikdy jsem ho neslyšel mluvit sprostě, nikdy nenadával, nepamatuji si ho nikdy rozčileného nebo křičícího. Nebyl to typ dravého podnikatele. Zájmy měl spíše intelektuální. Měl jemný smysl pro humor a byl schopný si dělat legraci i ze sebe. Poslední bydlení měli v pronajatém bytě ve vile na Károvsku. Tetička pak například vzpomínala, že se strýček někdy rád díval dalekohledem na Kozákov a že k tomu používal vysouvací mosazný „valdštýnský dalekohled“. Po celé manželství si s tetičkou Míšou vykali. Možná proto, že neměli

vlastní děti, měli k nám synovcům a neřeším velmi dobrý vztah. Komunisti mu znárodnili podnik a nenechali ho dělat slušné zaměstnání, nesl to ale statečně a nikdy jsem ho neslyšel, že by si nahlas stěžoval. Když dělal vrátného v nějakém podniku v Bělé, tak tam mého bratra učil anglicky. Bratrovi to dost pomohlo, protože ho pak vzali na studium anglistiky na FF UK.“

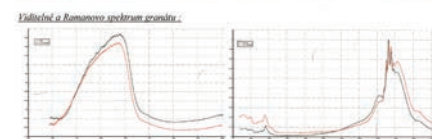
Zde zatím pátrání k prstenu skončilo.

Unikátní prsten, jehož hodnotu lze těžko vyčíslit hodnotou peněz, patří k nejvýznamnějším a nejcennějším darům, které turnovské muzeum ve své historii obdrželo, a za to patří panu dárce jménem Muzea Českého ráje v Turnově velké díky. Prsten bude mimořádně vystaven v prvním čtvrtletí roku 2023 v Klenotnici muzea.

Jan Bubal

Manželé Hermanovi se svými synovci na chatě nad rybníkem Věžák.

Znalecký posudek Dr. Jaroslava Hyršla F.G.G., E.G. o určení pravosti a kvality kamenů v prstenu. Posudek vydán 5. září 2022.

Výstavy a akce v lednu, únoru a březnu

VÝSTAVY

Vladimír Krýš / Turnovský architekt
Výstavní sál / do 8. 1. 2023

Doba cihelná v Turnově – Panské, obecni i soukromé cihelny v katastru města
Kamenářský dům / do 22. 1. 2023

Víc než make-up / Sbírky restaurované s podporou evropských fondů
Výstavní sál / 19. 1. – 5. 3. 2023

V noci z pátku na pondělí
Obrazy Pavly Soukupové
Kamenářský dům / 26. 1. – 5. 3. 2023

Výtvarný česko-polský salón dětské tvorby
Kamenářský dům / 9. 3. – 23. 4. 2023

Krystaly – 80 let ve službách technického pokroku
Výstavní sál / 16. 3. – 18. 6. 2023

AKCE

Mineralogické zajímavosti Španělska
Geologicko-cestopisná přednáška
Expozice Horolezectví / 25. 1. 2023

Masopust na Dlaskově statku
Dlaskův statek / 4. 2. 2023

Putování po nejvyšších vrcholech evropských zemí
Geologicko-cestopisná přednáška
Expozice Horolezectví / 8. 2. 2023

„Drahé kameny“ Krkonoš
Geologicko-cestopisná přednáška
Expozice Horolezectví / 22. 2. 2023

Tyrolská údolí plná pokladů
Geologicko-cestopisná přednáška
Expozice Horolezectví / 8. 3. 2023

Těžba českých granátů v Podkrkonoší
Geologicko-cestopisná přednáška
Expozice Horolezectví / 22. 3. 2023

Ohlédnutí za minulým čtvrtletím

1

2

3

4

5

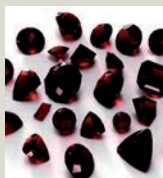
6

Poslední tři měsíce roku 2022 byly pestré, plné zajímavých a milých setkání a akcí. Jednou z nich bylo říjnové Mezinárodní šperkařské sympozium, v rámci kterého se potkalo profesně i lidsky osm mimořádných šperkařských osobností z celého světa (obr. 1). Technologii výroby kamenných seker z metabazitu jsme představili v rámci Mezinárodního dne archeologie 15. října (obr. 2). Osobnost turnovského architekta Vladimíra Krýše přiblížila výstava, která byla postavena na základech badatelské práce Mgr. Petry Šternové z NPÚ Liberec (obr. 3). Druhá výstava zahájená v závěru loňského roku představila historii cihlen a cihlářství na Turnovsku. Její autor Mgr. Pavel Jakubec je vedle mnoha svých profesí a zájmů také sběratelem cihel (obr. 4). Pro dětské návštěvníky jsme připravili zážitkový animační program o tématu, historii a smyslu obrazu s názvem „Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou“. Účastníci aktivně vstoupili do děje tohoto plátna (obr. 5). Vánoční dílna přiblížila dětem biblický příběh narození Ježíška a opět je naučila některým řemeslným technikám (obr. 6).

Muzeum dále nabízí:

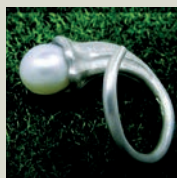
MUZEJNÍ OBCHOD

šperky a drahé kameny
sklo, bižuterie
regionální speciality
knihy, mapy
a další dárkové zboží

ZLATNÍCI

V KAMENÁŘI
autorské šperky
zakázková výroba
snubní prsteny
drahokamy
ukázky řemesla

DLASKŮV STATEK

Národní kulturní
památky ČR
venkovská usedlost
z časů našich
předků

Muzejní čtvrtletník vydává Muzeum Českého ráje v Turnově. Povolení MK ČR – E 15658. ISSN: 1801-4054.

Odpovědná redaktorka: Marcela Beranová, DiS. Grafická úprava, sazba: Marcela Beranová. Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o. Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411. Uzávěrka tohoto čísla byla 20. prosince 2022. Muzejní čtvrtletník je k dostání zdarma na pokladně muzea, v informačních centrech a muzeích v okolí Turnova.

Na adrese beranova@muzeum-turnov.cz si můžete objednat zaslání čtvrtletníku v elektronické podobě.

OTEVÍRACÍ DOBA MUZEA A KAMENÁŘSKÉHO DOMU: leden–březen úterý až neděle od 9:00 do 16:00

DLASKŮV STATEK: leden–březen ZAVŘENO (Otevřeno pouze v sobotu 4. února 2023 – akce Masopust na Dlaskově statku.)

Změna programu vyhrazena – pro aktuální informace sledujte webové stránky, facebook a instagram muzea! Těšíme se na Vaši návštěvu.